

TEHOSTETTU HARMAAN TALOUDEN JA TALOUSRIKOLLISUUDEN TORJUNNAN TOIMINTAOHJELMA VUOSILLE 2012–2015

Rakennuskonepäivät 8.11.2012

Janne Marttinen
Johtaja

Esityksen sisältö

- **Harmaan talouden tilannekuva 2012**
- **Tehostetun harmaan talouden torjuntaohjelman 2012-2015 keskeinen sisältö**

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden tilanne

- Talousrikollisuus ja harmaa talous aiheuttavat yhteiskunnalle merkittäviä tappiota.
- Harmaan talouden arvioidaan aiheuttavan 4-6 miljardin euron vuosittaisia verojen ja maksujen tappioita.
- Harmaa talous on kansainvälistynyt ja järjestäytynyt ja sen määrä, erityisesti työvoimavaltaisilla aloilla, on arvioitu kasvaneen Suomessa.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden tilanne

- Eduskunnan teettämä tutkimus sisälsi kattavat yritys­kyselyt harmaan talouden ydintoimialojen osalta.
- Talonrakennusta sekä majoitus- ja ravitsemisalaa edustavista yrityksistä yli puolet ja
- Kuljetusalan yrityksistä lähes puolet arvioi harmaan talouden lisääntyneen ainakin jonkin verran viimeksi kuluneiden 5 vuoden aikana.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden tilanne

- Rakennus- ja kuljetusyrityksistä lähes 70 % ja majoitus- ja ravitsemisalalan yrityksistä lähes 90 % piti harmaan talouden kilpailua vääristävää vaikutusta vähintään kohtalaisena.
- Verotarkastuskertomusten perusteella harmaata taloutta esiintyy n. 30 % rakennusalan verovalvontakohteista.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden tilanne

- Harmaata taloutta esiintyy erityisesti työvoimavaltaisilla toimialoilla, joille on yhteistä pimeän työvoiman käyttö.
- Majoitus- ja ravitsemistoimialan osuus harmaasta taloudesta Suomessa on arvioiden mukaan lähes nelinkertainen alan kokoon nähden.
- Lisääntyneen ulkomaisen työvoiman yhteydessä esillä myös harmaaseen talouteen liittyvät kysymykset.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden tilanne

- Harmaata taloutta esiintyy siinä joukossa ulkomaista työvoimaa, joka työskentelee Suomessa joko
  - ulkomaisen yrityksen tšekäläisen toimeksiantajan vuokraamana
  - tai ulkomaisen aliurakoitsijan palveluksessa.
- Eläketurvakeskuksen ja eläkeyhtiöiden selvittämien työeläkevakuuttamisen laiminlyöntitapausten määrä on viime vuosina kasvanut selvästi.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden tilanne

- Yrityksillä on edelleen merkittäviä puutteita tilaajavastuulain säännösten noudattamisessa.
- Lain edellyttämät selvitykset eivät olleet kunnossa miltei 50-60 %:ssa tarkastetuista sopimuksista.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden uhkakuvat

- Taantuma tulee aiheuttamaan kilpailun kiristymistä ja lisää painetta epärehellisiin kilpailukeinoihin.
- Konkurssien sekä verojen ja tullimaksujen välttämisen arvioidaan lisääntyvän.
- Poliisin mukaan järjestäytyneen rikollisuuden siirtyminen laillisen liiketoiminnan piiriin on kasvussa.
- Viranomaisten kansainvälisen yhteistyön tarve tulee lisääntymään.

Harmaan talouden toimintaohjelma

- Valtioneuvosto hyväksyi 19.1.2012 periaatepäätöksen toimintaohjelmaksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden vähentämiseksi vuosina 2012-2015.
- Harmaan talouden torjunta on hallituksen kärkihankkeita.
- Ohjelmaan sisältyy kaikkiaan 22 hanketta.
- Linkki torjuntaohjelmaan:
http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20120119Tehost/name.jsp

6. Toimintaohjelman tavoitteet

- Harmaan talouden ja talousrikollisuuden vähentäminen sekä laillisen yritystoiminnan ja terveen kilpailun tukeminen
- Verojen ja muiden maksujen kertymisen turvaaminen, julkisten palveluiden ja niiden rahoituspohjan säilyminen
- Terveen yrittäjyyden ja työllisyyden tukeminen
- Tehtävillä lainsäädäntömuutoksilla korostetaan yrityksiä ja kansalaisten vastuuta harmaan talouden torjunnassa
  - ohjaamalla yrityksiä valitsemaan luotettavia ja lakisääteiset velvoitteet hoitavia yhteistyökumppaneita.
  - luomalla keinoja, jotka lisäävät yritysten omavalvontamahdollisuuksia ja työntekijöiden mahdollisuuksia saada lain ja työehtosopimuksen mukainen palkkansa.

6. Toimintaohjelman **suositusten tavoitteet**

- Vähennetään rikoksentekomahdollisuuksia, korotetaan kiinnijäämisriskiä
- Lisätään viranomaisten reagointivalmiutta harmaan talouden paljastamisessa ja torjunnassa
- Seuraamusjärjestelmän muutoksilla ja rikoksella saadun hyödyn tehostuvalla poisottamisella lisätään kokonaisvaikuttavuutta.
- Keinoja valitessa pyritään välttämään aiheetonta hallinnollista taakkaa yrityksille tai yksityisille

6. Toimintaohjelman **suositukset**

- **Tilaajavastuulaki, rakennusalan osittaisuudistus.** Muutetaan tilaajavastuulakia rakennustoimialan osalta työ- ja elinkeinoministeriön ”Talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuminen rakennus- sekä majoitus- ja ravitsemisalalla” – työryhmän ehdotusten pohjalta.
- **Hankintalain uudistus.** Julkisissa hankinnoissa tehostetaan harmaan talouden torjuntaa. Hankintalain osalta toteutetaan kolmikantaisen valmistelun pohjalta ”Talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuminen rakennus- sekä majoitus- ja ravitsemisalalla” –työryhmän ehdotukset työryhmän esittämin rajauksin.
- Hankintalakiin tehdään kokonaisuudistus

6. Toimintaohjelman **suositukset**

- **Veronumero.** Rakennusalan työsuhde- ja verovalvontaa tehostetaan ottamalla käyttöön työmailla veronumero pakollisessa kuvallisessa tunnustekortissa. Laki tuli voimaan 1.9.2012.
- **Ilmoitusvelvollisuuden lisääminen.** Lisätään viranomaisten rakennusalalta käytettävissä olevia tietoja ottamalla käyttöön kuukausittainen ilmoitusmenettely Verohallinnolle (kulkuluvat, aliurakkatiedot). Arvioitu voimaantulo v. 2013 aikana.
- **Siirtohinnoittelukysymykset.** Verohallinto tehostaa siirtohinnoitteluun, muihin kansainvälisiin voitonsiirtoihin ja menojen kohdistamiseen sekä kansainvälisiin yritysjärjestelyihin kohdistuvaa valvontaa ja ohjausta

6. Toimintaohjelman **suositukset**

- Toteutetaan alkoholilain kokonaisuudistus
- **Ulkomainen työvoima.** Tehdään kokonaisarvio ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan sääntelyn toimivuudesta ja puutteista.
- **Arvopaperimarkkinalain kokonaisuudistuksen** yhteydessä varmistetaan viranomaisten tietojensaantimahdollisuudet ja huolehditaan siitä, ettei muutos lisää harmaata taloutta

6. Toimintaohjelman **suositukset**

- **Tiedonvaihtosäännökset.** Viranomaisten välisiä tiedonvaihdon esteitä puretaan ja tarvittavat viranomaisrekisterit saatetaan joustavasti harmaan talouden torjuntaviranomaisten käyttöön
- Vahvistetaan työsuojeluvalvonnan toimintaedellytyksiä harmaan talouden torjumiseksi
- **Konkursseihin** liittyvien talousrikosten torjuntaa tehostetaan syyttäjän, konkurssiasiamiehen toimiston ja pesänhoitajien työnjaon uudistamisella asioiden esitutkintaan saattamiseksi

6. Toimintaohjelman **suositukset**

- **Prosessien lyhentäminen.** Talousrikollisuuteen liittyvää rikosprosessin kokonaisaikaa lyhennetään. Laajojen rikosasioiden käsittelyä nopeutetaan tiiviillä esitutkintaviranomaisten ja syyttäjäyhteistyöllä ja kehittämällä syyttäjän rajaamismahdollisuuksia
- Selvitetään ja valmistellaan rikoshyödyn perinnässä sovellettavaa **käännettyä todistustaakkaa**
- Ryhdytään toimenpiteisiin **liiketoimintakiellon tehostamiseksi**

6. Toimintaohjelman **suositukset**

- **Erikoisperintä.** Tehostetaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumista sekä viranomaisyhteistyötä kehittämällä edelleen ja vahvistamalla ulosoton erikoisperintää
- Lisätään ympäristöviranomaisten nykyään harkinnanvaraista velvollisuutta ilmoittaa mahdollisista ympäristörikoksista esitutkintaviranomaisille

6. Toimintaohjelman **selvitettäviä asioita**

- **Tilaajavastuulain kokonaisuudistus**. Selvitetään tilaajavastuulain uudistamistarpeet ja selvitysten pohjalta valmistellaan kolmikantaisesti tarpeelliset ehdotukset
- ”**Palkka pankkiin**”, selvitetään mahdollisuudet säätää lailla siitä, että palkka on elinkeinotoiminnassa maksettava työntekijän ilmoittamalle pankkitilille tai maksumääräyksenä työnantajan pankista.
- Selvitetään mahdollisuudet luoda **valtuutettu urakoitsijajärjestelmä** rakennusalalle, jolla edistetään yritysten mahdollisuutta varmistaa yhteistyökumppaniensa sitoutuminen lakisääteisten velvoitteiden hoitamiseen sekä parantaa rakentamisen laatua.

6. Toimintaohjelman **selvitettäviä asioita**

- **Kuukausi- ja työntekijäkohtainen TA-menettely.** Selvitetään Verohallinnon mahdollisuudet saada työnantajalta nykyistä reaaliaikaisemmin työntekijäkohtaisia tietoja kaikilla toimialoilla
- Tehdään majoitus- ja ravitsemisalalla selvitys kassakoneiden manipuloinnin yleisyydestä sekä mahdollisuuksista torjua ohimyyntiä
- **Tehdään kokonaisarvio ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan sääntelyn toimivuudesta**

6. Toimintaohjelman **selvitettäviä asioita**

- **Seuraamusjärjestelmä.** Selvitetään ja valmistellaan tarvetta tarkistaa rangaistusasteikkoja ja kvalifioitujen tekemuotojen tarvetta rikosten törkeyden mukaan
- Jatketaan selvitystyötä **käteisrahan ilmoitusvelvollisuuden** laajentamisen toteuttamiseksi myös Euroopan sisärajaliikennettä koskevaksi
- **Liiketoimintakielto.** Selvitetään mahdollisuudet saattaa liiketoimintakiellossa olevat henkilöt erilliseen Internetissä julkaistavaan rekisteriin
- **Tilintarkastuksen velvoitteet.** Selvitetään mahdollisuudet lisätä tilintarkastustoimen velvoitteita ja vastuuta koskien kansainvälisiä rahansiirtoja ja yritysjärjestelyjä

6. Toimintaohjelma

- Hallituskaudella toteutetaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden vastainen **tiedotuskampanja**
- **Lisämääräraha.** Hallitus on päättänyt osoittaa talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaan vuosittain 20 miljoonan euron erillisen määrärahan
- **Seuraaminen.** Harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmä seuraa suositusten toteutumista ja niiden vaikuttavuutta ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimenpiteisiin. Lisäksi asetetaan talousrikostorjunnan johtoryhmä

Kiitos ajastanne !